

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovolijo pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravnistvu: Raiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Česa nam je treba — O gluhonemih. — Marka Fabija Kvintiljana govorniški pouk. — Slovniški pogovori. — Dopisi. — Razne stvari. — Inserati.

Česa nam je treba?

Spisal Armin Gradišnik.

Ko je napočila šolstvu nova doba ter i učiteljstvu milejši čas — v mislih mi je prevažno nam leto 1869. — tedaj se je vse razumništvo kaj vneto zanimalo za naš stan ter sledilo paznim očesom, razvitku narodne šole. Nam učiteljem odprla se je nadobudna prihodnost, učiteljstvo imelo je vzrok, veseliti se prevrata. In kaj bi se ga ne bilo veselilo! Znebilo se je marsikojih verig, v katere vklenjeno ječalo je prej ne da bi se za to kdó mnogo brigal. A odslej imel je učitelj brižnih zasledovalcev svojega dejstevanja, postal je važen činitelj človeške družbe i „ex officio“, — kajti država sama ga je stvorila v to! — Učiteljstvu ljudskih šol zboljšalo se je gmotno stanje, dodelilo se mu je i pristojna socijalna veljava — skratka ljudski učitelj postal je nekako „modern“ v družbi človeški. Učiteljem prokovala se je lepa prihodnjost in sam se vem spominjati še izza svojih prvih let učiteljevanja, kakó mi je dejal marsikoji razumnik vaš: „Vi učitelji nimate pač nič izgubiti, premnogo pa pridobiti“. Ne bodem povsem zanikaval ta izrek. Žalostno bi bilo, ako bi to vsaj je moje mnenje — ako bi učiteljstvo naše se uže povsem zadovoljilo z zdaj s tem, kar poseduje! Povsem, kar se od nas zahteva — bodi s študijah, ko i po delovanju našem, to, kar imamo, še nikakor ni pristojna nagrada trudu in napóru našemu!

Zató v prvi vrsti potegovati se nam je ob vsaki priliki za pboljšanje gmotnega našega stanja!

Kdó bi še pred nekaj leti bil mislil, da bode že tako kmalu se kazalo znatno pomanjkanje učiteljskih močij, kakor se istinito že kaže slednji čas, posebno na Štajerskem in Českem! Kakó napolnjena so bila učiteljišča začetkom nove ère šolske in kako malo obiskovana pa so sedaj! Kdo pa se bode i trudil tolikanj časa z mučnim učenjem po učiteljišcih — če potem po izvršenih študijah še tolikanj ne prisluži, da bi povsem mogel zadostiti telesnim svojim težnjam, duševnih niti ne omenim! (Kdor se natančneje hoče poučiti o vzrokih denšnjega pomanjkanja ljud. uč., oni naj prebere izborno predavanje o tem predmetu, ki je je imel g. učit. Anton Artner, dne 5. maja v Vordernbergu.)

Kdor hoče spoštovan biti, oni se mora sam zavedati svoje veljave ter biti i vsak čas pripravljen, vse žrtvovati, da si ohrani svoje poštenje, da si reši čast svojo. To je ne ovrgljiv fakt ter istina tako jasna, da jo pač ni treba natančneje dokazovati.

Mili sódrugi, mi učitelji smo javni delovalci. Pazno se gleda na nas ter kaj natančno nam sledé po vseh naših potih, Osobita briga nam mora torej biti, da dosledno vselej storimo to, kar ugaja našemu ugledu, našej časti ter da se — in to vzlasti povdarjam — častimo sami med seboj. Ako tega ne storimo, tudi zahtevati ne moremo, da bi nas drugi častili. In tú — roko na srečé — nahajamo dosti napak v naši sredini.

Zaradi malenkostnih osebnih navskrižnosti se časi med seboj učitelji — kolege po javnih — nešolskih — listih ravsaajo. Je-li to častno, koristno za nas? Odgovora na to mi pač ni treba dajati. Bodimo sploh z mirom stvarni, a nikdar osobni! Osoba naj se strogo od stvari loči! Bodem li zató koga osobno napadal, ga sovražil, ker ni istih načel, nego jaz, ker teži po drugih smotrih, nego je pa zasledujem jaz? Ne in ne! Tú naj nam bode vedno pred očmi zlati stari rek: „Clara pacta, boni amici!“ — In ako je uže res kedaj treba kake javne diskusije med nami, potem jo razpravljajmo po naših strokovnih — pedagogičnih — listih, a ne praskajmo i lasajmo se v pol. časnikih, — lajikom v posmeh in samim sebi v škodo in nečast?

Kdor enkrat deluje na ljudski šoli, ta ima predpisane izpite —, óni je ljudski učitelj, — naj si bode potem že nadučitelj — učitelj ali pa — podučitelj. Vsi imamo iste studije — jaz tu v poštev jemljem le strokovne, a ne predstudije. Vsi imamo iste dolžnosti, — žal — ako se oziram na definitivnost nastavljenja — nimamo vsi istih pravic in ugodnosti. To vse je enkrat zdaj takó in s to resnico nam je torej računati. Mislím pa da med sotrudniki, ki posvečujejo vsi vse svoje najboljše sile istemu vzornemu cilju, ki opravljajo isto težavno delo, ne more biti in tudi ne sme biti razlike — naj se uže nahaja potem na prvem ali pa na zadnjem kljinu naše trikljinaste kariérne lestve! In čudo! V uradnih vzporedih okr. uč. konferencij po nekod na Sp. Štajerskem — in te konferencije so vendar vsem učiteljem jednako namenjene — pa so naloge tako rekoč po dostojanstvu učiteljstva objavljena, češ, to nalogo imajo odnosno nadučitelji, ono učitelji in zopet to podučitelji izdelati. Čemu je tega treba, prašam? Ni li to prav praveat pleonazem? Neučitelj, prečitajoč tak program, takoj si mora misliti, da obstojé mej učitelji več „kast“, ki so mej seboj ne le po stopinji (plači), ampak tudi po znanosti „različne“. Ali se ne pravi to, spoštovanje učiteljstva spodkopavati? — Gospodje, takim „navadam“ se moramo zoperstavljati, če nam je na našem stanarskem ugledu kaj ležeče!

Marsikdo bi utegnil ugovarjati, to je malenkost, lapalija — a gospoda, nam škoduje vsaka najmanjša malenkost, kajti premnogo imamo zopernikov, katerim ravno take „malenkosti“ prav zelo ugajajo v spodkopavanje učiteljske veljave. Treba je toraj, da se častimo med seboj — potem nas bodo častili tudi bolj — neučitelji!

A potreba nam ni samó mejsebojna spoštljivost in zastopnost, marveč kazati nam je vsikdar tudi izvan nas, da vemo kaj smo ter kaj veljamo,

t. j. tudi javnemu mnenju nasproti moramo biti celokupni ter kazati svetu, da smo samozavedna korporacija, ki noben čas ne trpi neosnovanih očitanih niti neutemeljenega natolcevanja! Obče znano je, kolik pomen ima dandanes žurnalistika, ona ni zastoj — 6. velmoč naše Evrope! Kolikor toliko časopisje tudi pri nas učiteljstvo kaj rado jemlje pod svoje stôpe ter časih prav neusmiljeno razliva žole svoj na nas ubogo páro, češ — po teh lahko stopamo in udrihomo — vsaj nam pri tem ne bode — zléga! Dá — povečem časopisci tudi prav ugibljejo, ako takó mislijo!! — — Se jim li kedaj odgovarja v naših glasilih takó, kakor bi bilo to umestno in bi tudi biti moralo? Nikakor ne! Pri nas je še vedno navada, da se napad, sé sirovo silo učinjen, odvrne z glačero-kovicami v rokah! Gospoda, to mora prenehati! Neustrašljivo vselej povzdignimo svoj glas, ako se napada nas in šolo našo! Kadar gré za čast našega dejstvovanja, tedaj se ni treba ozirati na levo in na desno, ampak naravnost — brez premisleka — povejmo pošteno mnenje svoje ter kažimo, da smo pripravljeni za boj ter se ne vstrašimo — vsaj črnila, da rešimo pošteno svoje imé! Le glejmo brate naše Hrvate in Čehe, ozrimo se na nemške nam sódruge, kakó se stavljajo moško v bran nasprotnikom svojim, kakó brez ovinkov povedó, kar jim stanovska zavest velevala očitno izreči. In li hočemo zaostati mi v tej zadevi za kolegi le-temi? Ne smemo! Torej, bratje mili, potegnimo se javno brez ovinkov za svoje dobro imé!

Naposled pa še jedno!

Socijalno življenje v občé, ko i po postavi zajamčeno stanje učiteljevo v političnem obziru, uzočita, da se ljudski učitelj ne odteguje občinskim ter političnim zadevam ter da uporabljuje pravo, ki mu ga je podelila ustavna država. Kar nam ustava dovoljuje, tega nam nikdo odtegniti ne sme in ne more. A uporabljati moramo nam ustavno zajamčene pravice — zato je imamo!

Kdor izmej g. sodrugov pa ima glas in sedež v kakšnej šolskej oblasti —, óni naj vsikdar dela povsem za dobrobit šole in učiteljev. Možno naj se potegne vselej za korist svojih sotrudnikov — in če je i skoraj vedno v manjšini — nič ne dé — vendar naj vselej zastavi svojo možato besedo za kolege svoje, ter nikdar naj ne zabi —, da je sam tudi učitelj! Tacih pravih zastopnikov učiteljstva nam je kaj živo treba v šolskih svétih naših!

Bilo bi še marsikaj treba. Toda naj bode omenjenega dovolj.

Ne morem pa sklepati drugače, nego da izrečem opravičeno resnico, da bomo učitelji kljubu mnogim oviram, ki se nam stavljajo vsestransko, vedno verno izpolnjevali težavne svoje dolžnosti, in to iz ljubezni do nam izročene mladeži, iz ljubezni do národa svojega ter iz ljubezni do vzvišenega vladarja našega, ki nam je podelil novodobno šolo in ž njo povzdignil i denašnjo osnovno učiteljstvo!!

O gluhonemih.

(Dalje.)

II. doba.

Od konca 15. do konca 18. stoletja.

Posamne gluhoneme imenitniših rodbin so poučevali posamni možje, zlasti duhovniki, (katoliški in protestantski) in zdravniki, kateri so bili ali sami njih očetje, ali pa sprijaznjeni z njihovimi stariši. Od sedaj se še le prav za prav začne zgodovina izgoje in poučevanja gluhonemih.

1. Rudolf Agricola (1443—1485). profesor modroslovja v Heidelbergu, je učil okolu leta 1483 nekega gluhonemega glasovni jezik.

2. Joahim Paša († 1578), dvorni pridigar volilnega kneza Joahima II. Brandenburškega, poučeval je svojo, v drugem letu oglušelo hčerko s pomočjo podob.

O metodi in vspehu poučevanja imenovanih dveh učiteljev in še nekaterih drugih mož, ki so se tudi bavili s poučevanjem gluhonemih, nam zgodovina ničesa ne pove. Poroča pa se nam, kako in s kakim vspehom je učil gluhoneme v Španiji.

3. Pedro de Ponce, benediktinec v samostanu pri sv. Salvadoru v Sahagonu. Leta 1570 prevzel je de Ponce troje gluhonemih otrok kastilijanskega konetabla Pedro de Velasco-ja in sicer dva dečka in eno deklico; potem gluhonemega sina aragonskega namestnika Gurrea-je, da jè je poučeval v pisanju in jeziku. Eden učencev sam piše, kako se je učil pri de Ponceju: „Ko sem še bil majhen in neveden, pisal sem, kako mi je moj učitelj predpisaval; pozneje sem si spisal vse kastilijanske besede v posebno knjižico; potem sem jel z vso silo črkovati in besede izgovarjati, pri čem so mi vedno sline tekle iz ust; slednjič sem začel brati zgodovino, — vse to pa s pomočjo božjo, brez katere ne more nobeden gluhonem obstati. Franciskus Velasius.

Natančneje opiše de Ponci-jevo metodo Ivan Pablo Bonet, tajnik konetabla Velasco-ja, kojega mlajša brata in sestro je de Ponce poučeval. Ivan Pablo Bonet, kateri je natančno opazoval način njegovega poučevanja, poroča v posebni, leta 1620. na svitlo dani knjigi o iznajbi de Ponce-jevi, da uči gluhoneme govoriti in pisati. Na predmete, ki so pismeno zaznamovani (kojih imena so napisana) kažoč, navaja gluhoneme učence, da izgovarjajo glase dotične besede. Najbolj čudovito v njegovi umetnosti je to, da znajo njegovi učenci dobro govoriti, brati, pisati in misliti; tudi v zgodovini, zemljepisju in računanju so poučeni. V knjigi so še omenjeni nekateri vzroki gluhosti in nemosti, in navedena nekatera sredstva, s katerimi se da gluhost odpraviti. Na koncu ima knjiga kratko slovnico španskega jezika in rokoprstno abecedo.

Heil misli, da je Bonet najbrže de Ponce-jev rokopis obelodanil, ali vsaj od njega dobil pobudo, da je dal na svitlo knjigo.

Pedro de Ponce je bil prvi, ki je učil gluhoneme v jezikovnih oblikah misliti, svoje misli s pismom izražati in razumljivo govoriti. Kar se je v tej zadevi pred njim zgodilo, bili so menda poskusi brez znatnega vspeha, zato se

smatra de Ponce po vsej pravici kot izumitelj in iznajditelj poučevalne metode za gluhoneme, in Španija zibel pouka gluhonemih. Pedro de Ponce je umrl leta 1584.

4. Ramírec de Carrion, tajnik in učitelj gluhonemega španskega markija de Priego, bil je drugi učitelj gluhonemih v Španiji. On je baje tako je pripravljajl svoje učence na pouk. Najprej jim je dal nekaj, po čem jih je gonilo; potem jim je izbril na temenu glavo, in mazal golo mesto z nekim mazilom ter vsako jutro česal lasje z glavnikom iz ebinovega lesa proti potezi. Ko jim je še nekoliko časa dajal piti nek rastlinsk sok, jel jim je nad izbritim temenom glasno izgovarjati glase, zloge in besede ter na takov način baje več gluhomuteev raznemil. Čudna metoda! Po de Carrionovi smrti je v Španiji poučevanje gluhonemih zaspalo.

5. Dr. John Bulwer, znan angleški pisatelj, je spisal in obelodanil leta 1648. knjigo, v kateri dokazuje, da se gluhomutei s telokretanjem lahko sporazumevajo, in da spretno beró besede od ust, ker spoznajo na obrazu in ustih glase, kakor da bi jih slišali. Če je Bulwer gluhoneme tudi poučeval, ni znano.

6. Van Helmont, slovit holandski učenjak, svetuje (okolu leta 1657.), naj bi se gluhonemi hebrejskega jezika učili, češ, da je ta jezik priprost in nima abstrakcij, zato lahko razumljiv.*) Vrh tega so hebrejske črke posnete po človeških govorilih (ustnicah, vrstah zob, jeziku), kar bi pripomoglo, da si učenec črke lažje zapomni.(?) Učil gluhonemih menda Helmont ni.

7. A man, roj. v Schaffhausenu leta 1669, zdravnik v Amsterdamu na Holandskem, je poučeval več gluhonemih v govorjenju in branju govora od ust s prav dobrim uspehom. Načela, katerih se je pri poučevanju držal, je popisal v dveh knjigah, kojih je prišla prva leta 1692., druga 1700. v Amsterdamu na svetlo. Tukaj je prav dobro razvit mehanizem govorjenja, ter natanjčno popisan način, kako učiti gluhonemih govoriti.

8. Rodigro Pereira, španski učenjak, je okolu leto 1748. po metodi de Ponce-jevi poučeval na Francoskem gluhoneme. Pripoveduje se, da so se njegovi učenci le s pismom znali sporazumevati, vendar je imel dovolj obéudovateljev na tem, kar je dosegel.

Razen navedenih je bilo v tej dobi še več drugih mož, ki so se ali naravnoč s poučevanjem gluhonemih pečali, ali pa premišljali, kako bi se dali ti reveži vspešno učiti. Ker so pa manje znani in njih delovanje ni toliko vpljivalo na napredek v izobrazovanju gluhonemih, jih ne omenim.

III. doba.

Od konca 18. stoletja do leta 1828.

Gluhonemi se poučujejo skupno v posebnih zavodih, gluhonemnicah.

Ne le da se je začelo poučevanje v veči meri in v posebnih zavodih, tudi metoda je dobila določene oblike, ter prišla v trdneje tire, in smoter obrazovanja postal je jasnejši. Dva blaga moža sta bila, ki sta vsaki na svojem mestu osnovala gluhonemnice, gluhoneme poučevala. ter vsak po svojem raz-

*) Da je hebrejski jezik priprost, in da nima mnogo abstraktnih pojmov, priča nam sv. pismo, kojega beseda je v resnici lahko razumljiva.

vijala in sestavljala učno metodo, in zopet vsak po svojem določevala smoter obrazovanja gluhonemih. Prvi je bil Abbe de l'Epee v Parizu, izumitelj in rokovatelj francoske metode, katero smo že zgoraj označili. Zastopnik nemške, (v njenih glavnih potezah od de Ponce-ja iznajdene) metode, o kateri smo tudi že govorili, pa je bil Samuel Heinicke v Eppendorfu pri Hamburgu, pozneje v Lipskem.

Charles de l'Epee se je rodil 25. nov. l. 1712 v Versailles-u, kjer je bil njegov oča kr. arhitekt. Mladi l'Epee je volil duhovski stan in je bil že v 17. letu v mašnika posvečen. Ker se je pa zapletel v janzeniške prepire, bilo je malo upanja, da dobi duhovsko službo. Na očetovo željo se je odločil za pravoslovje in je ustopil po končanih študijah kot parlamentni odvetnik v sodnijsko prakso. Odvetniški stan pa rahlo- in blagočutnemu l'Epeeju ne ugaja, zategadel se vrne k teologiji, postane pridigar in potem kanonik v mestu Troyes (gov. Troá). A zaradi mraženj in sumničenja po Janzenistih kmalu zgubi službo. Podá se v Pariz, ter živi tu kot zasebnik. Nekega dne obišče neko gospo, katere pa ne najde doma, le njeni dve hčerki sedite molče pri svojih ročnih delih v sobi, ter plaho pogledujete dobrega duhovnika. On ji večkrat ogovori, a nobenega odgovora ne dobi. Ko se mati vrne domu, toži ji l'Epee, češ, da sta njeni hčerki svojevolsjni, še odgovoriti mu nista hoteli, če ji je kaj vprašal. Mati pravi: „Kako bosta siroti odgovarjali, ker sta obeh gluhonemi rojeni“, in toži s solzami v očeh, da je jima učitelj p. Vanin, koji ji je s podobami nekaj časa poučeval, umrl. Blagemu l'Epee-ju se gluhonemi revi usmilite, in odloči se, pri njih pouk nadaljevati. Odsihmal je l'Epee noč in dan premišljeval, kako bi se dali gluhonemi naravno in uspešno poučevati, in pride do tega, da je treba, ako se hoče njihovemu duhu priskočiti, ustvariti za nje posebno sporazumevalno sredstvo, telokretni govor. O telokretnem govoru pravi l'Epee: „Kdor se hoče naučiti kakega tujega jezika, se ga ne more učiti po slovnici, pisani v istem tujem jeziku, slovnica mora biti pisana v jeziku, ki je njemu razumljiv. Tako bomo tudi morali postopati, ako hočemo naučiti gluhonemega svoj jezik ter ga z uspehom poučevati, pouk namreč pričeti v njegovem materinem jeziku, in materin jezik vsakega gluhonemega je telokretni govor. Le s pomočjo telokretnega govora se more uvesti gluhonem v naš glasovni jezik.

Na podlagi naravnega telokretanja sestavil je de l'Epee umetni telokretni govor, in osnoval, ko so se dobri vspehi njegovega poučevanja posamnih učencev že javno priznavali, posebno učilnico in odgojilnico za gluhoneme, katerim je žrtvoval ne le svoje moči, nego tudi vse svoje premoženje. Da bi ne trpeli njegovi gluhonemi odgojenci pomanjkanja, stradal je sam.*) Svojemu zavodu je hotel obstanek s tem zagotoviti, da si je prizadeval, doseči nja povzdigo v javni in državni zavod, a to se mu ni posrečilo. Dobival je sicer zadnja leta od države in od dvora podporo, državni zavod pa je postala gluho-nemnica še le po njegovi smrti leta 1791.

Abbé de l'Epeejeva metoda obstoji tedaj v svojih glavnih točkah v tem, da se uvedejo gluhonemi s pomočjo umetno se-

*) Še tople sobe si po zimi ni privoščil. Ko ga obišče prijatelj in najde, kako zmrzuje, pregovori ga, da si naroči drv. Ko pa drva dobi in ja mora plačati, pogleda svoje odgojence in izdihne: „Reve, sem vam zopet 100 frk. odtegnil!“

stavljenega telokretnega govora v naš pisalni (književni) jezik, s katerim se pozneje poučujejo, obrazujejo in sporazumevajo. Gluhoneme obraziti, da bi naš jezik ne samo razumevali, brali in pisali, ampak tudi govorili, l'Epee ni splošno zahteval, izmed njegovih učencev so se le najbolj nadarjeni nekoliko govoriti učili.

Razen da je l'Epee mnogo gluhonemih izobrazil, se za gluhoneme potegoval, jim svoje moči in svoje premoženje žrtvoval, koristil je gluhonemim tudi s tem, da je pokazal nove pote njihovega poučevanja, da je postavil in omejil smoter njih izobrazovanja, in da je opozoril deloma s svojim požrtvovalnim delovanjem na zavodu, deloma s svojimi spisi daljne kroge na gluhoneme in njih obrazovanje. V njegovem zavodu se je tudi mnogo mož izučilo za učitelje gluhonemih, med njimi May in dr. Stork z Dunaja. L'Epee'jevo ime je z zlatimi črkami zapisano v zgodovini vzgoje in poučevanja gluhonemih.

(Dalje sledi.)

Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk.

Iz latinskega jezika preložil prof. Fr. Brežnik.

(Dalje.)

I. Knjiga.

Poglavje 1.

Prvi pouk.

Oče naj torej o rojenem sinu ne goji samo najboljši up ampak on bo tudi od začetka bolj skrben postal. Kajti neopravičena je pritožba, da ima zelo malo ljudij razumnost za to, kar se prednaša in da večina trud in čas vsled duševne počasnosti trati. Ravno narobe namreč lahko najdeš zelo mnoge, ki so v mišljenju nagli in za učenje sposobni.¹⁾ To je človeku od narave dano; kakor so ptice rojene za letanje, konji za tekanje in zveri za krutost, tako je nam lastna gibčnost in iznajdenost duha, zaradi česar se postanek duše nebeški imenuje. Bedasti in neumni ljudje pa so ravno tako protinaravni, kakor spačena in po nepodobah čudna trupla, vendar so taki zelo redki. V dokaz naj služi to, da promnogi svoje nadeje stavljajo v dečke; ko pa ta nadeja s časom zamrje, vidi se, da ni nadarjenost manjkala, ampak marljivost. Se vé da prekaša z nadarjenostjo ta onega. Dobro; ali ipak zamore tudi oni nekaj opraviti; nobeden se ne najde, ki s trudom ne bi bil ničesar dosegel. Kdor to sprevidi naj takoj, ko oče postane, najnatančnišo skrb v nadejo bodočega

¹⁾ Uže Sokrat je trdil, da so oni zelo nadarjeni, ki naglo razumevajo in lahko pomnijo (Hen. Mem. IV. 1, 2); menil je pa tudi, da ljudem ne manjka nadarjenosti, vendar se pa tudi z marljivo vzgojo in poukom vse vrline dosežejo (Hen. Mem. II, 6 in III, 9, 3.) Opozarjam tudi na besede našega vrliga Vodnika: „Za uk si prebrisane glave — najdel jo boš, ak' nisi zaspan“. Kvintilijan zastopa mnenje onih, ki hočejo z vplivom vzgoje po nadarjenosti določene meje razširiti in na tak način tudi vzgoji večjo odgovornost nalagajo. Kdor nepristransko sodi, mora temu principu pritrditi. Vsak človek more z marljivo vzgojo in poukom potrebno stopinjo olike doseči. Se ve da je treba učiteljem in odgojiteljem pri tem opraviu natančnega opazovanja in posebne razumnosti.

govornika obrača. Posebno ne sme govor varušek pokvarjen biti, za kateri posel je želel Hrisip,¹⁾ če bi bilo mogoče, modrih žensk, gotovo pa je hotel, da naj se izvolijo najboljše, kolikor okolnosti dopuščajo. Se vé da je nedvomno treba preje se ozirati na njihovo vedenje, vendar pa naj pravilno govorijo. Te bo deček najpreje slišal, njihove besede bo posnemaje izgovarjati poskušal. In naravno si to najlože zapomnimo, česar smo se v nevednih letih navzeli, kakor okus onega, s čimer novo posodo napolniš, ostane in se barve volne, s katerimi je bila znana prosta belost pobarvana, ne dajo izprati.²⁾ In to se tem bolj trdno v spominu ohrani, čim slabše je. Kajti dobro se lahko v slabše izpremeni; a kdaj izpremeniš napake v dobro? Torej naj se deček — in kako se ne bi, saj je še otrok — ne privadi govoru, kateremu se mora potem odvaditi.

Želim pa, da bi bili roditelji prav olikani. Vendar ne govorim le o očetih. Kajti na zgovornost Grakov³⁾ je baje mati Kornelija mnogo vplivala, katere zelo olikan govor je tudi potomcem v pismih sporočen;⁴⁾ in Lelija,⁵⁾ Gajeva hči, je bojda očetovo leporečnost posnemala in govor Hortenzije,⁶⁾ Kvinteve hčere, koja je govorila pred triumviri, ne čitamo samo spolu na čast. Pa tudi tisti, ki sami niso imeli prilike učiti se, ne smejo manj za pouk otrok skrbeti; ravno zaradi tega morajo v drugih rečeh še bolj marljivi biti.

Ravno isto, kar se je povedalo o varuškah, velja tudi o poslih, med katerimi se bo odgajal oni, ki je za tako nadepolno prihodnost določen.

Še bolj velja to o dečkovodjih; ali naj bodo celó olikani, (in to naj bi bila prva skrb,) ali pa naj si bodo neolikanosti svesti. Nič ni bolj na kvar

¹⁾ *Hrisip* je bil rojen blizu 290 pr. Kr. v Solih v Ciliciji in je umrl 209 pr. Kr. Odlikoval se je po veliki bistroumnosti in izvrstni dialektiki. Vsled tega je postal pravi oče stoiške šole. Spisal je, kakor Diogen Laërtiski I, 1, 180 in 181 poroča, 705 knjig, v katerih je najbolj praktično stran modrovanja, posebno etiko povdarjal in mnogokatero pedagoško opazko vpel. Kvintilijan se je posebno z gramatičnimi in retoričnimi spisi tega modrijana bavil.

²⁾ Važnost prve vzgoje so Rimljani dobro poznali in pomen prvih vtisov na otroka so označevali s znanim rekom: Quo semel est imbuta recens, servabit odorem Testa diu (Hor. Ep. I, 2, 69). „S čimer novo posodo enkrat napolniš, po tem bo imela dolgo duh“.

³⁾ *Graki*, Tiberij Grak (163—133) in njegov še bolj nadarjen brat Gaj Grak (153—121) sta bila od matere Kornelije, starejšega Scipjona hčere, izvrstno vzgojena in tudi v grški literaturi dobro poučena. Odlikovala sta se oba, posebno mlajši, po duhovitosti in živi zgovornosti. Cicero (Brutus 3) obžaluje prerano smrt mlajšega Graka kot veliko škodo za rimsko državo in literaturo.

⁴⁾ Kornelija je bila v latinskem in grškem jeziku zelo olikana. Vsled tega ji je bilo možno tudi sinove v obeh jezikih izvrstno izuriti, zaradi česar jo hvali posebno Cicero (Brut. 27, 104).

⁵⁾ Lelija je bila hči Kaja Lelija, ki se je ves čas svojega življenja z grško literaturo, posebno filozofijo pečal in vsled tega priimek Sapiens (modrijan) dobil. Njegovi govori pred sodnijo, nagrobni in državni govori so bili izvrstni (Cic. de or. 2, 48, Kvintil. XII, 10, 10). Znamenite za zgovorno nadarjenost njeno so besede njenega zeta, govornika L. Krasa: kdar moja taščica Lelijo čujem, mi se zdi, da Plavta ali Nevija čujem (Cic. Brut. III, 12, 44).

⁶⁾ *Hortenzija* je bila hči slavnega govornika Kvinta Hortenzija (114—50 pr. Kr.) in je držala leta 42 pr. Kr. lep govor pred triumviri, ki so hoteli njo in druge bogate Rimljanke obdačiti. Deloma je svoj namen tudi dosegla (Valer. Max VIII, 3, 3). Kvintilijan bi bil lahko mnogo drugih izvrstnih mater navel n. pr. Cezarjevo mater Avrelijo, Avgustovo mater Akeijo, kateri sta sami svojo otroke vzgojevali in velike može izredili.

kakor ljudje, ki so navadno stopinjo izobraženosti nekoliko prekoračili in si neopravičeno veliko učenost domišljujejo. Kajti oni ne opusté radi ukazovanja in kakor bi imeli kako pravico do oblasti, s katero se taki ljudje šopirijo, kažejo kot strahonje in včasih besni svojo neumnost. Posebno pa škoduje njihova napaka značaju; saj je Aleksandrov pedagog ¹⁾ Leonid, ²⁾ kakor Babilonski Diogen ³⁾ pripoveduje, njega privadil nekaterim napakam, ki so mu, ko je že odrasel ter največi vladar bil, sledile od ovega deškega pouka. Če pa se komu dozdeva, da se na premnoge stvari oziram, naj pomisli, da poučujem, da se na premnoge stvari oziram, naj pomisli, da poučujem govornika, težavno delo, tudi če bi se njegovi vzgoji nobene zapreke ne stavile; saj ostane še vrh tega mnogo težav. Treba je namreč neprestanega truda, izvrstnih učiteljev in zelo mnogih predmetov. Zatorej je treba najboljših stvari propisati; ako bi se pa komu preveč zdelo, potem ni metoda nič zakrivila ampak človek.

Ako pa se ne bo posrečilo takih varušk, poslov in dečkovodij imeti, kakoršnih jaz zelo želim, naj bo vendar eden, pravilnega govora vzmožen, prisoten, ki naj, ako so ti vpričo vzgojenca kaj nepravilno izgovorili, takoj popravi in ne da, da bi mu v spominu ostalo; dotle pa, dokler se ne izprevidi, da je to, kar sem preje rekel, dobro, bo to za silo pomagalo. Želim, da bi deček raje z grškim jezikom pričel, ker latinski, katerega večina rabi, celó zoper našo voljo govori; in pa ker ga je treba tudi v grških vedah, odkoder

¹⁾ *Pedagog*. Izraz pedagog (= dečkovodja, vzgojitelj) je bil Rimljanom iz grške komedije znan. Pri Grkih se nahajajo pedagogi vže v junaški dobi. Pri Achileji je opravljal vzgojiteljski posel Fenis (Hom. Il. 9, 491), deloma tudi Patrokel. Za časa kraljev in v prvih stoletjih ljudovlade Rimljani pedagogov niso imeli. Njihov posel so začeli iz grških komedij vzpoznavati, katere so se v Rimu predstavljale. V praktičnem življenju pa še ne najdemo pedagoga; kajti očetje in drugi sorodniki so za vzgojo in pouk sami skrbeli. Tako je n. pr. starejši Kato, dasi je imel učenega sužnika Hejlona, vendar sam svojega sina čitati, pisati in računati učil. V obče so menili, da pohvala in graja očetova z ozirom na napredek v učenju bolj vpliva, od one, ki iz tuje osebe izhaja. V zadnji dobi republike pa, ko so bili očetje vsled važnih domačih in javnih opravil ovirani pečati se s poukom sinov, je bila vzgoja mladih Rimljanov sužnjem prepuščena; ti so je poučevali tudi v elementarnih predmetih. Taki pedagogi so bili večinoma Grki in se nahajajo od Grakov naprej v imenitnih rimskih rodbinah. Pri Rimljanih so vživali pedagogi večje spoštovanje nego pri Grkih, kar izrazi dominus, dux, rex, custos, comes monitor učé. Za časa cesarja Avgusta so dobili v gledališčih celo posebne sedeže. Vendar so še tu pa tam vzgojo in pouk skrbni očetje sami vodili, kakor cesar Avgust. Za časa cesarja Nerona, posebno pa Trajana in Hadrijana so bili ustanovljeni zavodi, v katerih so pedagogi dečke nadzorovali in poučevali.

²⁾ *Leonida* je bil stoiški modrijan iz Selevecije, z materjo Aleksandra Velikega v sorodu. Njemu je Filip II., kralj Macedonski izročil vrhovno vodstvo vzgoje in pouka pri Aleksandru, ko je bil ta stopil v deška leta. Plutarh (v životopisu Aleksandra V. pogl. 5.) pravi, da je bil Leonida mož odločnega značaja in zelo poštenega obnašanja. Ker mu Kvintilijan predbaciva, da je on Aleksandra nekaterim napakam privadil, mi se zdi umestno na to opozoriti, da je imel Aleksander več učiteljev, ki so na mladega kraljeviča vplivali.

³⁾ *Diogen Babilonski* iz Selevecije ob Tigretu, tudi stoiški modrijan in učenec Hrizipov, bil je za Zenonom glava stoiške šole. Leta 155. pr. Kr. je bil s Karneadom in Kritolajem kot poslanec v Rim prišel. Pri tej priliki so se Rimljani seznanili z grško filozofijo in zgovornostjo. Diogenovi mnogobrojni filozofski spisi so se pozgubili. Kar pa o njem vemo, to nam poroča Cicero v svojih filozofskih in retorskih spisih,

so tudi naše prišle preje poučiti. Vendar ne želim, da bi se to tako strogo vršilo, da bi dolgo le grški govoril ali se učil, kar je pri večini navada. Tako namreč povzročujejo tuji glasovi premnoge napake v izgovarjanju in izrazih; kajti ako so se komu zbog neprestane rabe oblike grškega jezika priljubile, traja njihov vpliv zelo dolgo tudi pri govorjenju drugega jezika. Toraj mora latinščina kmalu slediti in ravno tako naglo iti. Tako se bo zgodilo, ako začnemo z jednako skrbjo paziti na oba jezika, da ne bo nobeden drugemu škodoval.

Nekateri so trdili, da se pouk pred sedmim letom ne sme pričeti, ker v tej starosti zamore se še le predmete razumevati in trud prenašati. In tega mnenja je bil Heziod, kakor prav mnogi sporočajo, ki so pred jezikoslovcem Aristofanom¹⁾ živeli; kajti slednji je prvi rekel, da hipoteke,²⁾ v kateri knjigi se ono pisano nahaja, niso delo tega pesnika. Pa tudi drugi pisatelji, med temi Eratosten, so ravno isto pravilo postavili. Bolje menijo oni, ki želijo, da naj ne bo nobena starost brez opravka, kakor Hrizip, kajti on trdi, dasiravno je varuškam le tri leta odmeril, da morajo že tudi one z najboljšimi nauki deški duh razvijati. Zakaj pa ne bi bila za vedo sposobna ona starost, ki je že sposobna za razvitek značaja? Vem dobro, da se v vsem onem času, o katerem govorim, komaj toliko doseže, kolikor izda pozneje eno leto; vendar se mi zdi, da mójže, ki se od mojega mnenja razlikujejo, niso v tem oziru niti učencem, niti učiteljem prizanesli. Kaj pa naj drugače boljšega počnó, od kedar bodo mogli govoriti? Nekaj pač morajo početi. Ali zakaj bi pa ta, če tudi majhni dobiček do sedmega leta zaničevali? Naj si bo še tako malo, kar je prejšnja doba pridobila, bo vendar deček nekaj važnejših stvari priučil, v ravno istem letu, v katerem bi se bil sicer manjših naučil. To postopanje skozi posamična leta nadaljevano, koristi dovršenosti; in kar se je časa v otroški dobi pridobilo, pridobi se za mladost. Ravno isto pravilo se je postavilo za sledeča leta: Česar koli se ima kdo učiti, naj se ne začne pozno učiti. Torej ne zgublajmo takoj pravega časa, in to tem manj, ker sestaja začetek pouka samo v spominu, ki se ne nahaja samo v maličih, ampak ki je baš v njih najboljši. Tudi dobe življenja predobro poznam, da bi menil, da je treba proti mladeži takoj strogo postopati in marljivosti prav strogo zahtevati. Najbolj bo treba to zaprečiti, da ne sovraži učenja, ki ga še ljubiti ne more, in da se trpkosti, katere se je enkrat navzel, tudi čez nevedna leta ne boji. V tej dobi uči naj se igraje: vpraša naj se, hvali, nikdar pa naj se ne veseli, da ni nič storil: če včasih on sam neče, naj se drug poučuje, da ga zavida; včasih naj se sluša, večkrat naj meni, da zmaga in tudi z darili, katera dobiva ta doba, naj se vspodbuja.

(Dalje sledi.)

¹⁾ Aristofan Bizantinski, Eratosten, Aristarh Samotraški so znani Aleksandrijski učenjaki v tretjem stoletju pred Kristusovim rojstvom. Aristofan in Eratosten bila sta predstojnika Aleksandrijske biblioteke. Aristarh je bil izvrsten jezikoslovec in kritik. Največe znanstvene zasluge si je pridobil za Homerjeve pesni, katere je kritično in eksegetično komentoval in nam očiščen tekst zapustil, ki je še dandanes podstava vsem izdanjem Homerjevih pesnij.

²⁾ Ἱποθήκαι. Ta izraz pomeni lepe nauke, katere so pesniki v pesnih sestavljali. Grki so imeli posebno eno zbirko, katero je baje pesnik Heziod bil zložil, katera se pa nam ni ohranila.

Slovniški pogovori.

Piše prof. J. P—a. v Ljubljani.

No kam jo pa mahaš na vse zgodaj?

Ej, kam? na prosto pod milo jutranje nebo, da si nekoliko svojo dušo utešim in telo okrepščam.

Grem li s teboj? — Kakor ti je ljubo in drago.

Danes se mi nič kaj dobre volje ne zdiš; ko sva se bila zadnjič snidla, bilo je vse drugače!

Kaj pa, bilo je bilo, ko sva se bila snidla? da, snidla: kaj ne? čudna oblika!

Katera neki? No, snidla! — Kako to? tako! — Kako tako? saj se govori in dostikrat tudi piše: vidla, pletla, spridla, tresla, tekla, nosla, vedla, bla itd. Kaj ne? — Seveda se govori in tudi semtertje piše tako!

No, če se tako govori in piše, potem je tudi: snidla prav!

Ni tako, kakor ti misliš.

Kako da ne? saj se s primeri pravilnost kake oblike najboljše dokazuje. — To že.

Torej je pravilnost oblike: snidla dokazana.

Kaj? pravilnost oblike: snidla dokazana! Ta je predebela.

Ni-li tako? — Ne bo. — Kako pa to?

Na ta način bi se dalo marsikaj dokazati, gotovo tudi pomanjkanje tvoje slovniške zavednosti!

Je-li te treba? — Temu, ki hoče pravilno govoriti in pisati, jako treba.

Tega me moraš prepričati! — Hočem, če te je resna volja, samo da niso moje besede bob v steno!

Pozorno bom pazil na vsako besedo in si vestno v srečo jo hranil. Govori!

V prvo si pomni: Če hočeš glagolske oblike prav tvoriti, treba je pred vsem drugim vedeti in poznati obliko 1. po imenu, 2. po oblični kakovosti, in 3. iz česa, in kako se dotična oblika tvori. Vzemiva, da so više navedene oblike opisovalni ali tvorno-pretekli II. deležniki, prav proste iz same besede obstoječe oblike, tvorjene z deležnikovim naklonilom, in to moškega spola v dvojini! Ni-li tako?

Prav tako je. Kako se neki glasé te oblike v ednini istega spola? — Blizu tako-le: vidl, cvetl, spridl, nesl, nosl, vedl itd. ali pa, če ti je ljubše; videl, cvetel, spridil, nesel, nosil, vedel itd.; sliši se pa tudi: videl, spridel, nosel itd.

No, kaj misliš, da je prav? — Tega pa ne vem.

Je-li ti znano, da se iste oblike pravilnih glagolov po istih slovničnih pravilih tvorijo? — Se ne morem spomniti.

Kaj misliš, so-li glagoli, kojih opisovalni deležniki so više navedeni, pravilni ali nepravilni? — Da so pravilni.

Torej se tvorijo deležniki vseh teh glagolov razven zadnjega po istih pravilih? — Mislim, da.

Kaj je že razven imena in oblične kakovosti treba vedeti pri tvoritvi prostih glagolskih oblik? — No, iz česa in kako se dotične oblike tvorijo?

Je-li ti znano iz česa in kako se tvori opisovalni deležnik pravilnih glagolov? — Ne posebno!

Torej pazi: Opisovalni ali tvorno pretekli II. deležnik pravih glagolov se tvori iz nedoločnikove osnove z deležnikovim naklonilom: l(m.), la(ž.) in lo(sr), ki sé osnovi ali posredno s spono: e ali pa neposredno brez spone priklepa.

Česa je torej treba vedeti, da si opisovalni deležnik pravilno tvoriš? — Mislim, da samo nedoločnikove osnove in pa kedaj se naklonilo: l, la, lo posredno, in kedaj neposredno pritika. Dobro. Veš-li, kaj je nedoločnikova osnova? — Mi ni prav jasno!

Pomni: Nedoločnikova osnova je nedoločnikovo debló z nedoločnikovo spono ali pri pouko vred, in nedoločnikova spona je vez med deblom in pripono ali nedoločnikovim naklonilom: „ti“, in se imenuje tudi vrstna spona. V spono nam služijo samoglasniki in slogi: no, e, i, a in ova. — Znaš-li od kod to, da ločimo pri peterih vrstnih sponah šestero glagolskih vrst. — Mislim, da! — No? — Od tod, ker nekaj glagolov greša vrstne spona in ti glagoli tvorijo prvo glagolsko vrsto.

Ker so glagoli prve vrste v nedoločnikovi osnovi, ki je ob enem enaka nedoločnikovemu in sedanjikovemu deblu, enosložni, kaj meniš, da so? — Sicer ne morejo ničesar drugega biti, nego soglasniško — ali samoglasniško — korenski. Takó je.

Ako povzameva to, kar sva o nedoločnikovih osnovah dognala, mi znaš-li povedati, kakšne da so sploh oziroma svojih končnice? — Oziroma teh so: ali zaprte ali odprte; zaprte, končujoče se na soglasnik, in odprte, na samoglasnik.

Kaj je nedoločnikova osnova, ti je znano! veš-li tudi, kako se najlože najde? — Kako neki?

Prav tako: Odbij nedoločnikovi obliki priponò: ti, in to, kar še ostane, je nedoločnikova osnova, Kaj misliš, česar je torej treba vedeti, da nedoločnikovo osnovo najdeš? — Prav ničesar drugega ne, nego pravičnega nedoločnika.

Poskusiva tega ali drugega glagola posameznih vrst iz nedoločnika nedoločnikovo osnovo določiti! Kako se glasé osnove sledečih glagolov: pasti iz padti, evesti iz evetti; nesti, grizti; dolbsti iz dolbti, tepsti iz tepti, pleti iz plevti; seči iz segti, peči iz pekti; žeti iz žnti, peti iz pnti; mlěti iz melti, mrěti iz merti; dati, deti, biti, čuti; dvignati (dvigniti); štěti, gorěti, bučati; braniti; plačati, risati, klati, sijati; kupovati, nadaljevati. Prav tako-le; pad, evet; nes, griz; dolb, tep, ple; seg, pek; že, pe; mlě, mrě; da, de, bi, ču; dvigno (dvigni), ště, gorě, buča; brani; plača, risa, kla, sipa: kupova, nadaljeva. Sestavi zaprte in potem odprte osnove! Takoj: pad, evet, nes, griz, dolb, tep, seg, pek; ple, že, pe, mlě, mrě, da, de, bi, ču, dvigno, (dvigni), ště, gorě, buča, brani, plača, risa, kla, sija, kupova, nadaljeva.

Kaj meniš, kaj je v naslednje storiti, da se do žaželenega konca dospé? — Ničesar drugega nego z osnovami naklonilo spojiti.

Je-li ti še v spominu, kako se noklonilo osnovam priklepa. Ali posredno s spona: e, ali pa neposredno brez vsake spona.

Že prav. Viž! dvoje osnov na tej in dvoje spojitve na onej strani, kaj misliš, se-li zaprtim ali odprtim osnovam naklonilo s spona: e priklepa? — Gotovo, da zaprtim, odprtim pa brez spona.

Tvori sedaj iz više navedenih osnov opisovalne deležnike! Kako se glasé? — Tako-le: padel, evetel, nesel, grizel, dolbel, tepel, segel, pekeli; plel, žel, pel, mlěl, mrl mesto mrěl, dal, del, bil, čul, dvignol (dvignil), štěl, gorěl, bučal, branil, plačal, risal, klal, sijal, kupoval, nadaljeval.

Kaj meniš, kakšen da je: e, ki se je vstvaril zaprtim osnovam pred naklonilom za vez ali spona? — Če se ne motim, je poluglasen!

Kaj pa je sploh znano o poluglasnem: e, — Da izpade, če beseda pri svoji premeni za slog naraste.

Velja to pravilo tudi za opisovalni deležnik? — Seveda.

Izpade-li v istem slučaju tudi vsak drug, naglašen, osnoven: e. — Ta nikdar ne izpade.

Kako se pa v istem slučaju gre ravnati pri samoglasniku: i in pri vseh drugih samoglasnikih? — Kako? tudi ti nikoli ne izpadajo.

Kako se torej glasé viši deležniki moškega spola v ženskem in srednjem spolu? — Govori! padla, padlo; evetla, evetlo; nesla, neslo; grizla, grizlo; dolbla, dolblo; tepla, teplo; segla, seglo; pekla, peklo; plela, plelo; žela; želo;

pela, pelo; mlēla, mlēlo; mrla, mrlo; dala, dalo; dela, delo; bila, bilo; čula, čulo; dvignola, dvignolo (dvignila, dvignilo); štēla, štēlo; gorēla, gorēlo; bučala, bučalo; branila, branilo; plačala, plačalo; risala, risalo; klala, klalo; sijala, sijalo; kupovala, kupovalo; nadaljevala, nadaljevalo. (Dalje sledi.)

Dopisi.

Ptujska okolica. Po trimesečnem odmoru zborovalo je naše učiteljsko društvo zopet dne 1. septembra.

V prisotnosti 16 udov otvori g. predsednik ob 11. uri zborovanje, ter se zapisnik zadnje seje prečita in odobri. G. Porekar prebere dopis sl. „Popotnik“ovega uredništva, s katerim se vabi v naročitev „Popotnikovega koledarja“ za leto 1888. Pri debati o spremembi koledarja predlagal je gospod Porekar, naj bi obdržal koledar sedajno obliko z tiskovinami vred. le naj bi se pridalo več in močnejšega belega papirja, ter naj bi se sprejela še učiteljska društva z njih sedežem in predsednikom in stanovališče umirovljenih učiteljev. Vsi ti predlogi so se sprejeli.*)

Knjigarna Kleinmayer in Bamberg poslala je društvu eden iztis Breznikovih „Zvončkov“ v pregled, katere g. predsednik za šolske knjižnice toplo priporoča.

Na to govori g. Strelec o sestavljanju krajepisov za domoznanstvo, katero izda učiteljstvo našega okraja, ter poda za posamezne župnije naslednji načrt:

1. Šola. 2. Cerkev. 3. Župnija (fara). 4. Posamezne občine. 5. Zemljepisni del: a) lega, velikost, število prebivalcev in meje. b) hribovje, ravnine in doline. c) reke in potoki. d) podnebje. e) pridelki. f) ceste. g) prebivalci, njih jezik, obleka, šege in navade. 6. Zgodovinski del. 7. Pravlјice in pripovedke zgodovinskega obsežka.

K vsaki točki omenja, kar naj se v njo sprejme, ter našteva tudi posamezne vire, iz katerih naj se zajema dotično gradivo. Kot dodatek prečita navade in običaje v ptujski okolici, kakor jih je poročevalec sestavil za župnijo sv. Marka. Sicer pa priporoča vsakemu „Domoznanstvo ormoškega okraja“ in v njem osobito popis župnije „Sv. Lenart pri Veliki nedelji“ kot uzor, kateri je po poročevalčevem mnenju, kar se župnij na deželi tiče, najbolj pregledno sestavljen. Govor bil je pohvalno sprejet.

Med predlogi omenimo sledeče: G. Porekar predlaga, naj se prinesejo vse knjige iz okrajne učit. knjižnice nazaj, da se to uredi in novemu književnemu odseku izroči, ker imajo nekateri učitelji knjige že po več let izposojene. Na dalje predlaga, naj izreče društvo odšlemu udu g. Romih-u za večletno požrtvalno njegovo delovanje društvu v korist, pristrčno zahvalo. G. Strelec predlaga, naj se poklonijo trije učitelji našega okraja dne 4. t. m. o priliki slavnosti v Slov. Gradcu veleučnemu zgodovinarju g. Davorinu Terstenjaku, ter mu v imenu ptujskega učiteljskega društva čestitajo k plodonosnemu petdesetletnemu delovanju na polju slovenskega slovstva.

Vsi predlogi se sprejmejo. H koncu naj še omenim nekaj besed. Gospodje sodrugi in kolegi ptujskega okraja! Dobro Vam je znano, kako težko polje imamo; kako nas pritiskajo od vseh strani in misliti je, da nas bodo še nadalje. Naša dolžnost tedaj bodi, da stopimo sami na branik, ter si pomagamo sami in Bog nam bode pomagal. V družbi je moč! Poprimimo se tedaj zopet resnega društvenega delovanja, katero je zadnji čas začelo nekako pojemati. Tri mesece nij društvo zborovalo in vendar Vas je prišlo tako malo k zboro-

*) Kolikor nam dovoli odmerjen prostor in načrt za novo izdajo, hočemo željam ustreči. Uredn.

vanju, ter ste med tem raji postopali po mestu. Res je obetal vspeh malo, pa naša skrb bodi, da spravimo sami zanimive točke na dnevni red. Pri prihodnjem zborovanju, katero bo 10. novembra, bo gotovo bolje in za bodočnost je priskrbljeno. Delajmo, kadar smo zbrani skupno, le potem dobili bomo bolj veselje delovati posamezno, za „narod, dom in vero“. Naši sovražniki, kateri nas ne bodo nikdar božali, morali bodo nas spoštovati ako bomo vsi za enega in eden za vse. „Prišel bo dan“, pravi stari Homer in tudi nam bodo sijali enkrat milejši dnevi! V to nam pomози Bog in sreča junaška! St.

Fram, 4. septembra. Redka slavnost se bo obhajala dne 15. t. m. v našej prijaznej dolinici. Ta dan se bo odkril spomenik tukaj se 39 let trudivšega in pred 29 leti umrlega učitelja Fr. Domajnka, katerega mu da postaviti iz hvaležnosti bivši njegov učenec, vrli naš rojak in pisatelj gosp. dr. Pavel Turner. Radostno zanimanje živeti učencev do rajnega nam priča, da jim je bil dober in ljubeznjiv učitelj. V čast njegovega spomina se bo vršila ta slovesnost kolikor mogoče dostojno in sicer po sledečem vspehu: 1. Ob 10. uri predpoludne slovesna sv. meša. 2. Slavnostni govor pri okritju spomenika na pokopališču. 3. Pogostenje šolske mladine. 4. Skupni obed (oseba 70 kr.) 5. Koncert.

Gledé imenitnega vpliva takih slovesnostij na razvitek šolstva vabi se slavno učiteljstvo, posebno slavna učit. društva in šoli prijazno občinstvo najuljudneje k mnogobrojnej udeležbi! Kdor se udeleži, naj to zaradi skupnega obeda blagovoljno naznani do 13. t. m. pod naslovom: Fr. Pirkmajer, nadučit. v Framu (Kranichsfeld). Slavnostni odbor.

Ljutomer. Dne 1. septembra t. l. je imelo učiteljstvo ljutomerskega in gornjeradgonskega okraja pri Kapeli svojo okrajno učiteljsko konferenco, katere so se razven enega g. učitelja vsi udeležili. Kot gostje so bili prisotni č. gg. Čeh in Nedok, učitelja iz Radgone; Kryl, realni učitelj iz Ljutomera; Marin, učitelj pri sv. Tomažu, Jurša učitelj iz Ormoža ter Košar, nadučitelj pri Veliki Nedelji. Konferenci, katera se je ob 1/2 9 uri začela, je predsedoval č. kr. okrajni šolski nadzornik, ljudskih šol ravnatelj gosp. J. Ranner. Namestnikom je bil imenovan g. Bregant, nadučitelj pri Negovi; zapisateljema pa po predlogu Kovačič-a gg. Pušenjak, nadučitelj in Schneider, učitelja, oba na Cvenu.

Gosp. prvosednik pozdravi navzoče, omeni po kratkem pregledu 18letne dobe nove šole najvišjega dobrotnika ter pokrovitelja današnje šole presvitlega cesarja Franca Jožefa I., ter vabi navzoče da zakličejo ž njim: „Bog živi našega cesarja!“ Zbrani se vstanó ter zakličejo: „Živio!“ Potem se spominja tudi prerano umrlega č. kr. okrajnega glavarja g. K. Trautvetterja, kateri je bil učiteljstvu velik prijatelj in vabi navzoče da skažejo svoje sočutje in hvaležnost do rajnega s tem, da se vstanejo.

Prestopivši k rešitvi prihodnje točke dnevnega reda naznani g. prvosednik na kratko nekaj novo izišlih ukazov in sicer:

„Vabilo k naročitvi casopisa „Lehrmittelmagazin“, vabilo k nakupu knjige: „Landwirthschaftliches Buch von Weber-Frisch“; prošnja do učiteljstva podpore pri najdbah starinskih reči; odlok lanske okrajne učiteljske konference; vabilo k udeležitvi razstave šolskih vrtov v Gradeu povodom bivanja presvitlega cesarjeviča Rndolfa 15. in 16. oktobra; volitev strokovnjakov v okrajni šolski svet; vabilo in priporočbo na knjižico: „Postheft für Schule und Haus“; opozoritev na rabo tiskanih pol pri prošnji za drugi izpit, odlok o rabi dovoljenih pisank in risank, in sicer iz zalog Prettenhoferja v Gradeu ter Mussila v Beču; ukaz, naj se strogo pazi da mladina v gostilne ne zahaja, ne kadi, ne hodi v gledišče itd. in slednjič se priporočajo stenske table iz naravoslovja in zemljepisja izdane po Hölzel-nu v Beču.

Nadaljevaje naznanja svoje opazke, katere si je v teku celega leta povodom nadzorovanja zabeležil. Vspeh je bil v vseh šolah dovoljen, ravno tako tudi šolsko obiskovanje. (Šolo obiskuje 96 % za šolo godne mladine.) Podaje

potem pri vsakem predmetu nekatere miglaje, kako bi se še lahko boljši uspeh dosegel. Rešivši to točko opominja učiteljstvo, da bi vsikdar delovalo z veseljem za blagor domovine in naroda, potem bodo tudi sedanji se še nahajajoči sovražniki učiteljstva izginoli.

V tem hipu nas počasti c. kr. okrajni glavar g. Franc Baron Mac Nevin O' Kelli s svojim pohodom. Gospod prvosednik se mu zahvali v imenu vseh navzočih za čast, katero nam je skazal s svojo navzočnostjo. Gospod glavar se zahvaljuje za pozdrav, ter se izrazi da je sploh rad med učiteljstvom, katero je steber inteligence v celem okraju, ter želi da bi današnji dan za vse uspešen bil.

Pri srečanju je bil g. Cvahte (Mala nedelja) izžreban referentom teme: „Se-li razposajenost med mladino razširja ali ne in kako bi se dalo proti temu delovati“. Gospod referent je svojo nalogo dobro in v zmislu skoro vseh navzočih rešil. Po nekaterih dodatkih, katere je g. Freuensfeld pristavil, se je začela jako burna debata. Gosp. Šetina je namreč reč na politično polje spravil in tamkaj omenil, da k razposajenosti tudi dosti pripomajajo: „Nationale Hetzer“ in „Hetzereien“. Še hujše je g. Erženjak razburjenost vnel, rekši, da „Slovenski Gospodar“ dosti k razposajenosti mladine pripomaga. Sedaj poprime g. c. kr. okr. glavar besedo rekši, da so vsi časopisi, naj bo potem „Tagespost“ ali pa „Slovenski Gospodar“ več ali manj v službi nekaterih sodelovalcev in da v te časopise občno mnenje malo kedaj prida, nego da pri vseh časopisih ide mnenje nekaterih med ljudstvo, ne pa iz ljudstva. Ta izjava je nekoliko potolažila nastalo razburjenost. Sprejele so se potem nekatere točke, katerih zapovedek je kratek:

„Otroci naj žganja in vina ne pijo, ne kadijo, slabih knjig ne berejo, po noči se ne klatijo, med šolo in domom naj bo sploh največa vzajemnost, itd.“

Na to je referiral g. Pušenjak o šolskih vrtih. Njegov jako obširno izdelan referat je pokazal, da je g. referent v resnici strovnjak v tem predmetu. Njegove kakor tudi Sadujeve teze, katere sta stavila so se enoglasno sprejele. Konečno se še voli za vsaki okraj odbor ostoječ iz treh udev, katerega naloga bode, razširjanje istih skrbeti itd. To nalogo je odbor tem raje prevzel, ker je g. glavar obljubil da hoče se vsikdar sej tega odbora vdeležiti ter njegovo delovanje po močeh podpirati.

3. tema o naslednjih polajšanja šolskega obiskovanja je letos izostala in pride drugo leto zopet na dnevni red.

Sledilo je potem predavanje popisa gornje radgonskega okraja (izdelala gg. Šetina in Erženjak), kateri je že tiskan. Ker je pa knjižica sedaj samo nemška, nima tedaj za ljudstvo ovega okraja velikega pomena; zato sta gg. izdajatelja obljubila knjižico predstaviti v slovenščino in jo v tisk dati, kakor hitro imata dosti gmotne pomoči. Gospod prvosednik se zahvali gospodoma za ta veliki trud.

Sledilo je poročilo o rabi knjig iz okrajne učit. knjigarnice. Ljutomerska knjigarnica ima 214 del s 297 zvezki, gornje-radgonska 130 del s 184 zvezki; iz prve se je v teku enega leta izposodilo 126 knjig; iz druge pa 48.

Kot strokovnjaka za okrajni šolski svet sta bila po predlogu c. kr. okraj. glavarja izvoljena za Ljutomer: g. J. Horvat, nadučitelj v Ljutomeru s 9 od 10 glasov; in za gornjo Radgono g. J. Erženjak, nadučitelj pri sv. Petru s 7 od 9 glasov.

Stalni in književni odbori so ostali isti kakor do sedaj in sicer za Radgono: Erženjak, Šetina, Mihelič; za Ljutomer: Horvat, Freuensfeld in Cvahte. Gospod prvosednik zaključivši zborovanje, želi da bi imelo današnje delo dober uspeh, ter se zahvali gg. gostom, v prvi vrsti visokorodnemu gospodu c. kr. okr. glavarju g. F. Baron Mac Nevin O' Kelli ne samo za navzočnost, nego tudi, da se je posameznih debat vdeležil; ter vsem kateri so dejansko pripomogli, da se je dnevni red tako častno rešil.

Dela iz pisanja in risanja je letos razstavila verženjska šola. Tudi ta so imela mnogo zanimivega v sebi, tako da se mora učiteljstvu v Veržetu k temu vspehu le čestitati.

Ob $\frac{1}{2}$ 2 je bil konec zborovanja.

Kováčič.

Novice in razne stvari.

[Imenovanje.] Ravnatelj c. kr. višje gimnazije v Zadru, g. Josip vit. Peričić imenovan je deželnim šolskim nadzornikom za obče ljudske šole v Dalmaciji.

[Dar.] Nj. c. kr. Visokost, nadvojvodinja Stefaniya dostavila je zagrebškemu odboru učit. zaveze 20 glđ. za zgradbo hrvatskega učiteljskega doma.

[Zastopnikom učiteljstva v okr. šolski svet] so se izvolili 7. t. m. pri okr. učit. konferenci v Mariboru gg.: M. J. Nerat za mariborski, Franc Windisch za slov. bistriški in Jan. B. Reich za št. lenartski šolski okraj. — Isto tako so bili voljeni od dotičnih konferencij gg.: J. Kaukler v ptujski, Jos. Horvat, nadučitelj v Ljutomeru v ljutomerski, Simon Erženjak, nadučitelj v št. Petru v gornjeradgonski, Tone Brezovnik, učitelj v Vojniku v celjski, Anton Žager, učitelj v Gorici v gornjegradske in gosp. Fr. Šorn, nadučitelj v št. Jurju v vranski okr. šolski svet.

[Robert Niedergesäss †.] Odlični strokovnjak in plodoviti pedagog, pisatelj, obče znani in sloviti školnik, Robert Niedergesäss je 22. m. m. v Treitl-nu v pitenski dolini v 56. letu svoje dobe za mrtvoudom naglo umrl.

[Jos. Stritarja zbranih spisov] 9., 10., 11. in 12. snopič, s katerimi se pričena II. zvezek, izšli so te dni. Vsebina jim je vzorna povest „Svetinova Metka“ (iz Mladike 1868. l.) in začetek ter nadaljevanje sosebno v psihološkem oziru prezanimivega romana „Zorin“ (iz dunajskega „Žvona“ 1870. l.) „Zorin“ je preložen že tudi na nemški jezik.

[Hrvatski učiteljski dom.] Z dovoljenjem kr. finančnega ministerstva odložilo se je izigravanje loterije za hrvatski učit. dom od 6. septembra na 10. novembra t. l.

NATEČAJI.

Štv. 551.

Podučiteljsko mesto.

Na trirazredni ljudski šoli v Trbovljah se umešča mesto podučitelja z dohodki po III. plač. redu stalno ali pa tudi začasno.

Prosilci in prositeljice za to mesto naj vložijo svoje redno obložene prošnje potom predpostavljenega okr. šolskega sveta do 10. oktobra 1887 pri krajnem šolskem svetu v Trbovljah.

Okr. šolski svet Laški trg, dne 25. avgusta 1887. Za predsednika:

Ambrožič s. r.

Štv. 487.

Učiteljsko mesto.

Na novo sistemovani javni enorazredni ljudski šoli v gornji Rečici se definitivno umešča učiteljsko mesto z dohodki III. plačilne vrste in prostim stanovanjem.

Prosilci za to mesto naj svoje redno obložene prošnje z dokazom, da so zmožni subsidiarno poučevati tudi katoliški veronauk, vložijo potom okr. šolskega sveta do 10. oktobra 1887 pri krajnem šolskem svetu v gornji Rečici (pošta Laški trg).

Okr. šolski svet Laški trg, dne 25. avgusta 1887. Za predsednika:

Ambrožič s. r.